

BRONIAŁA

Największym i najbardziej znanym ośrodkiem zajmującym się wykonywaniem broni białej na terenach Cesarstwa Niemieckiego był Solingen. W średniowieczu kuto tam głównie mieczy, a w epoce nowożytnej – rapierów, schiavon, pałaszy, szabli, szpad oraz innych typów broni białej. W Solingen znajdowały się jedne z najlepszych warsztatów produkujących broń białą w Europie. Pracowali tam najznamienitsi rzemieślnicy, tacy jak Meves Berns, Peter Munsten czy Johannes Wundes. Wyroby z Solingen oznaczano motywem wilka. Drugim centrum wytwarzającym znakomitą broń białą na terenach Cesarstwa Niemieckiego była Pasawa, która także oznaczała swoje wyroby wizerunkiem wilka. O używanie tego znaku w 2. połowie XV w. toczył się nawet proces sądowy pomiędzy oboma ośrodkami.

Także na terenach północnej Italii wytwarzano broń białą. Głównym ośrodkiem był Mediolan, w którym to mieście warsztaty mieli tacy mistrzowie, jak Pietro Caino czy Piccinino. Również w Hiszpanii pod rządami habsburskimi rozwijało się rzemiosło związane z wyrobem broni białej. Głównym ośrodkiem było Toledo, w którym warsztaty mieli najlepsi mistrzowie: Thomas Ayala, Juan Martinez (będący mieczownikiem królewskim – *espadero del Rey*) czy Alonso Sahagun.

Broń biała to nie tylko oręż wojownika na polu bitwy, to także element szeroko pojętej kultury dworskiej, stąd tak dużą wagę przykładano do jej walorów użytkowych, ale również estetycznych. Niektóre

egzemplarze to prawdziwe dzieła sztuki. Broń biała w formie miecza, szabli, rapiera, szpady czy nawet noża wymagała od użytkownika nie małych umiejętności posługiwania się nią i odwagi. Pozwalała stanąć z przeciwnikiem twarzą w twarz na odległość ostrza. Przywiązanie do broni białej przedstawicieli kast zajmujących się walką i wojną było tak duże, że stała się ona bronią osobistą. Nadawano jej imiona, identyfikowano się i przywódców militarnych. Broń biała, mimo że służyła do pozbawiania życia w okrutny sposób, stała się nieodzownym elementem ceremonii świeckich, jak i obrzędów religijnych, a także jednym z podstawowych wyznaczników kultury rycerskiej, gdyż na zawsze zagościła w ceremoniałach dworskim i koronacyjnym. Broń biała jako symbol siły, męskiej dojrzałości, przynależności do kasty wojowników była przedmiotem kultu.

Rapier to broń biała, która wywodzi się bezpośrednio od miecza, ale jest od niego delikatniejsza. Służyła zarówno do celów wojskowych, pojedynkowych, paradnych, jak i cywilnych, z główną przeznaczoną do cięć i pchnięć lub tylko do pchnięć. Rapier wyparł z uzbrojenia zaczepnego miecz jednoręczny w Europie Zachodniej już w 1. połowie XVI w. i do końca tego stulecia był bronią osobistą o charakterze bojowym, ale także dekoracyjnym, cywilnym i pojedynkowym. W XVII w. stał się najpopularniejszym rodzajem broni białej w Europie.

13. Rapier włoski z lewakiem

północne Włochy, 1. połowa XVII w.
stal, żelazo, srebro, drewno; kucie, szlifowanie
dł. całk. rapiera 114,5 cm
dł. całk. lewaka 43,5 cm
dł. oprawy rapiera do jelca 15,5 cm
dł. oprawy lewaka 30 cm
dł. ostrza rapiera 99 cm
dł. ostrza lewaka 13,5 cm
kolekcja prywatna Marka Małeckiego
Warszawa, Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
nr inw. ZKW/2055/1-2 Dep

Rapier i lewak wykonane w 1. połowie XVII w. na terenie północnych Włoch to najprawdopodobniej komplet broni białej, o czym świadczą bardzo zbliżone dekoracyjnie elementy oprawy – jelce i główce w obu egzemplarzach. Rapier w połączeniu z lewakiem nie tylko stał się kompletem związanym z użyciem bojowym lub pojedynkowym. Bardzo często takie zestawy broni wykonane na prywatne zamówienie były prawdziwym dziełem sztuki. Rapier ma żelazną oprawę w typie krzyżowo-kabłąkowo-koszowym, z kolei lewak – typowy jelce krzyżowy z zawiniętymi ramionami i bocznym obłękiem w postaci pierścienia. System kabłąków chroniących dłoni jest charakterystyczny dla włoskich rapierów tego okresu. Trzony rękojeści rapiera i lewaka zostały owinięte srebrnym drutem. Głownia rapiera, oddzielona od jelca ricasso, szlifowana jest w pojedyncze zboczce na obu płazach. W zboczcu wykuto litery, które są najprawdopodobniej oznaczeniem mistrza wykonującego głownie lub rapier: .M.X.A.X.M.X.A. Na głowni lewaka widać szlif z jednym zboczkiem. Na płazie zewnętrznym w zboczcu wykonany został napis: IN TE DOMINE.